

Boahkuheapmi HPV (humána papillomavirus) vuostá

HPV-boahkuheapmi lea leamaš fálaldat nieiddaide 7. luohkás skuvlajagi 2009/2010 rájes. 2018 čavčča rájes fállujuvvo gánddaide HPV-boahkuheapmi. Dat addá gánddaide ja nieidda seamma vejolašvuoda suodjalit iežas borasdávdda vuostá mii boahá HPV:s (Humána papillomavirus).

Go boahkuheapmi fállujuvvo galgá máná oaivil deattuhuvvot mearrádusas. Dán neahttasiiddus ožžot mánát ja váhnemat dieđuid boahkuheami ulbmila birra, mo boahkuheapmi dahkko, mo boahkuheapmi doaibmá ja vejolaš liigeváikkhusaid birra.

Dutnje guhte galggat boahkuhuvvot - ná dáhpáhuvvá boahkuheapmi

Boahkuheapmi biddjo gihtii gardnjila bajábeallái. Boahkuheapmi addo guovtti dosain, galgá gollat guhtta mánu boahkuheamiid gaskka. Ovdal boahkuheami jearrá dearvvašvuodabuohccidivššár leatgo dearvvas ja jus ovdal leat reageren boahkuheamái. Muite mitalit jus dus lea allergiija, geavahat dálkasiid dahje jus leat eará dearvvašvuodaváttisvuodát.

Sáhtát váldit boahkuheami vaikke vel leage nuorvvu dahje jus leat veahá veajuheapme. Lea dábálaš manjdit boahkuheami jus leat fáhkka buohccán ja go lea feber mii lea badjel 38 gráda.

Sáhtát lášmmohallat manjago leat ožžon boahkuheami jus ieš dovddat ahte dan veaját.

HPV-boahkuheapmi suddje sihke nieiddaid ja gánddaid borasdávdda vuostá

HPV lea hui dábálaš virus. Gávdnojit mánaga iešgudetlágan HPV. Virus njoammu álkit seksualálaš oktavuodas, ja eatnašat ožžot ovttá dahje mánaga HPV-infekšuvnna eallinagis. Lea dábálemos njoammuvvot nuorran.

Eatnašat eai dovdda ahte leat njoammuvvon HPV:in (eai leat dávdamearkkat). Eanaš dilálašvuodain nohká HPV-infekšuvdna iešalddis moatti mánu. Muhtumin sáhtá virus dagahit guhkilmas infekšuvnna, mii hárvenaš háviid sáhtá mielddisbuktit borasdávdda álgodásiid dahje borasdávdda.

HPV-boahkuheapmi sáhtá suodjalit čuoovvovaš HPV-guoskevaš borasdávDAHÁMIID vuostá:

- Goattočottaborasdávda (nissonat)
- Borasdávda bahtačolis, njálmis ja čoddagis (goappašat sohkahealit)
- Borasdávda cinnás ja olggut vuolledábiin (nissonolbmot)
- Borasdávda návllis (dievddut)

Eanet goattočottaborasdávdda ja eará borasdávdatiippaid birra maid sivvan lea HPV

Goattočottaborasdávda lea duodalaš dávda. Norggas leat juohke jagi sullii 350 nissona geat ožžot dán dávdda, ja 60-100 olbmo jápmet dan geažil.

Jahkásaččat čuohtaduvvojit eanetgo 3000 nissonolbmo duodalaš goattočottaborasdávdda álgodásiid ovddas eastadan dihte ahte ovdána borasdávdan. Áhpehemiin, geat ovdal leat čadahan dákkár čuohtadeami, sáhtá leat stuorát riska ahte ohki jápmá (cuovkana) dahje ahte nisson riegháhtá menddo árrat.

Juohke jagi ožžot gaskal 200 ja 300 nissona ja dievddu HPV-guoskevaš borasdávdda eará orgánaide go goattočoddagis (njálmmis, čoddagis ja bahtačoalis goappašiid sohkabeliin, ja cinnás ja olggut vuolledábiin nissonolbmui ja návllis dievdduin). Leat sullii seamma ollu nissonolbmot go dievddut geaidda šaddet dát borasdávdatiipat. Borasdávda njálmmis dahje čoddagis lea dábáleamos almmáiolbmuid gaskkas, ja dávda lassána.

Ná doaibmá HPV-boahkuheapmi

HPV-boahkuheapmi eastada. Boahkuheapmi suodjala danne buoremusat go addo mánáide/nuoraide *ovdal* sii njoammuduvvojit. Danne fálljuvvo HPV-boahkuheapmi mánáide oassin mánáidboahkuhanprográmmas 7. luohkás, buori áiggis ovdal gaskamearálaš agi vuosttaš seksualálaš vásáhussii.

HPV-boahkuheamis leat proteiinnat mat sulastahttet virusa olgoža. Boahkuheamis ii leat ealli virus, ja ii sáhte dagahit HPV-infekšuvna.

Boahkuheapmi addá seamma buori vuostálastinnávcca nieiddaide go gánddaide. Beaktu lea dássáži iskojuvvo dárkilepmosit goattočottaborasdávdda álgodásiid ektui, das suodjala boahkuheapmi eanetgo 90 proseantta daid nissoniin geat boahkuhuvvojit ovdal njoammuduvvojit HPV-njoammumiin.

Lea čájehuvvon ahte HPV-boahkuheamis lea buorre beaktu gitta 10-12 jagi maŋŋá boahkuheami, ja dássáži ii leat vuhtton ahte suodjalepmi láivu ággi mielde. Boahkuhuvvon olbmuid čuovvolepmi ággi badjel čájeha šaddágo dárbu odasmahttindosii (boosterdosa) maŋit ággi eallinagis bisuhit dan buori suodjaleami.

Liigeváikkuhusat

Boahkuheamit sáhttet, nu mo buot dálkasat, mielddisbuktit liigeváikkuhusaid. HPV-boahkuheami dábáleamos liigeváikkuhusat leat oanehisáiggi givssit nu mo:

- Boahkobáiki gieđas šaddá rašši, ruvsoda ja bohtana. Dát lea hui dábálaš (eanetgo 1 juohke 10:s gii lea boahkuhuvvon vásiha dan)
- Oaivebávččas, váibasat dahje deahkit verket. Dát lea hui dábálaš (eanetgo 1 juohke 10:s gii lea boahkuhuvvon vásiha dan).
- Feber, lađasbákčasat, sakŋideapmi, ihtalupmi, váibmogákkahat, vuoksin/luhčadávda dahje čovjebákčasat (1-10 juohke 100:s geat leat boahkuhuvvon vásihit dan)

Leat oaivejorgásii, measta jámálgahttin ja jámálgahttin dáhpáhuvvá dábálepmsit go lea unohisvuoda dovdu dahje vuorjašupmi mii lea čatnon boahkobáikái, iige ieš boahkuheapmái.

Sáhttet šaddat duodalaš allergijalaš reakšuvnnat, muhto hárve dáhpáhuvvá. Dát bohciidit johtilit maŋŋá boahkuheami ja danne fertet vuordit sullii 20 minuhta dearvvašvuodabuohccidivššára luhtte maŋŋá boahkuheami. Dearvvašvuodabuohccidivššár lea gearggus hálddašit dákkár dilálašvuodaid.

li leat čájehuvvon ahte HPV-boahkuheapmi lea sivvan kronihkalaš dahje duodalaš dávddaide, dahje lasiha riskka daidda. Dávdamearkkat mat bohciidit maŋŋá boahkuheami ii dárbbas leat boahkuheami reakšuvdna, muhto sáhttá leat mearkan dávdii mii ferte dikšojuvvot. Váldde danne oktavuoda doaktáriin jus leat fuolastuvvan. Jus balahuvvo ahte lea boahkuheami liigeváikkuhus, de lea dearvvašvuodabargiin geatnegasvuolta diedihit dálkkaseiseválddiide. Leat eanet diedut liigeváikkuhusaid birra neahttasiiddus: [Boahkuhemiid liigeváikkuhusat \(FHI\) \(Girjedárogiillii\)](#)

Buorre diehtit

- Málmmi dearvvašvuodaorganisašuvdna (WHO) ávžžuha ahte HPV-boahkuheapmi lea oassin našunála mánáidboahkuhanprográmmas. HPV-boahkuheapmi lea oassin mánáidboahkuhanprográmmas eanetgo 82 riikkas. 12 riikka fáallet HPV-boahkuheami gándaide mánáidboahkuhanprográmmas.
- Boahkuheami mii addo norgga mánáidboahkuhanprográmmas lea Cervarix. Gávnnat eanet dieđuid boahkuheami birra jus ozat neahttasiiddus [Dálkkasohcan](#) (Stáhta dálkkasdoaimmahat. Girjedárogillii)
- Cervarix geavahuvvo mánáidboahkuhanprográmmas 29 riikkas ja eanetgo 64 milliuvnna dosa dán boahkuheamis leat juhkkjuvvon.
- Ii ovttage boahkuheamis mánáidboahkuhanprográmmas leat eallisilba riibadanávnasin, ii HPV-boahkuheamis ge.
- Kondoma ii suodjal ollásit HPV-njoammudeami vuostá go virus maiddá gávdno liikkis vuolledábiin maid kondoma ii govčča. Lea dehálaš geavahit kondoma, go dat suodjala eará seksualálaš njoammu dávdda vuostá.
- Muhttin HPV-tiipat sáhttet dagahit spárttuid vuolledábiide. Cervarix ii suodjal daid vuostá.
- HPV-boahkuheapmi ii suodjal buotlágan HPV-tiippaid vuostá mat dagahit borasdávdda. Danne lea dehálaš ahte nissonat servet [Goattočottaprográmmii](#) (Borasdávdaregisttar. Girjedárogillii) juohke 3. jagi dan rájes go leat deavdán 25 jagi.
- Gávdno dušše screeningprográmma goattočottaborasdávdi, ii eará HPV-gullelaš borasdávddaide.

HPV-boahkuheapmi registrerejuvvo našunála boahkuhanregistarii SYSVAK:i.

Váhnemidda/ovddasteddjide: Geahččibálvalusas Boahkuheamit siiddus www.helsenorge.no (Girjedárogillii) oainnat iežat ja du mánáid, vuolledábiin 16 jagi, boahkuhanstáhtusa. Sáhtát maiddá čálihit olggos boahkuhanbargu dárogillii ja engelasgillii.

Jus háliidehpet diehtit eanet HPV ja HPV-boahkuheami birra, sáhttibehtet hállat dearvvašvuodabuohccidivššáriin dahje lohkat [kapihttalis HPV-boahkuheami birra Boahkuhanbargu](#)(FHI. Girjedárogillii)

Áššáigullelaš artihkkalat dahje diehtujuohkinfilbma

- [Manne lea dehálaš boahkuhit?](#)
- [Ovdal ja maŋŋá boahkuheami](#)
- [Diehtujuohkinfilbma HPV-boahkuheami birra mánáidboahkuhanprográmmas](#) (Girjedárogillii)

Dárbbasatgo eanet dieđuid vai leatgo dearvvašvuodabargi?

- [HPV-boahkuheapmi \(Humána papillomavirus\)](#)(Girjedárogillii)